

Третяк Н.А., к.е.н.,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку Національної
академії наук України», м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ДО ЗМІНИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ В УКРАЇНІ

Одне із винятково важливих місць в життєдіяльності нашої країни займає земля як сукупний природний ресурс. В 1992 році на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (UNCED) у Порядку денному на XXI століття у главі 10 «Інтегрований підхід до планування та управління (менеджменту) земельних ресурсів», зазначається, що земля, як правило, визначається як фізичний об'єкт, який має свою топографію і територіально-просторові характеристики. Однак, ширший комплексний підхід включає в поняття землі і природні ресурси: ґрунт, воду і біоту землі. Крім того, була задекларована роль земельних ресурсів у досягненні сталого розвитку.

Багатофункціональне використання землі визначає системність (комплексність) управління земельними ресурсами та землекористуванням як одного з основних чинників збалансованого та сталого розвитку України. Також, аргументом формування нової системи управління є доповідь Всесвітнього саміту із сталого розвитку, у 2002 році, де зазначалось, що істотне важливе значення для сталого розвитку має належне (ефективне) управління (good governance) у рамках кожної країни, зокрема і в регіонах. Воно повинно складатися з трьох взаємопідкріплюючих принципів: економічного розвитку, соціального розвитку і захисту навколишнього середовища.

У цьому аспекті актуалізувалась необхідність системного підходу управління на всіх рівнях (національному, регіональному та місцевому), яка б забезпечила сталий територіальний розвиток України в цілому, де системний підхід та сучасні інформаційні технології дозволять моделювати різні варіанти напрямків розвитку землекористування, з високою точністю прогнозувати їхні результати та вибрати найбільш оптимальний з них для ефективного соціального, економічного та екологічного розвитку не тільки регіону, але країни в цілому.

Відмітимо, що за 2015 рік землекористування в цілому по Україні характеризується як стабільно нестійке (К ек.ст. 0,40), де вісім областей країни є екологічно нестабільним (див. табл.1).

Землекористування України перебуває в екологічно кризовому стані, що суттєво впливає на здоров'я людей. Так, смертність населення на 1000 чоловік в розрізі регіонів корелює із екологічною стабільністю землекористування, що видно з наведеної таблиці.

Сучасне землекористування, як системне соціально-економічне явище, має бути спрямоване на: гарантування національної безпеки і захист територіальних (регіональних) інтересів країни шляхом відповідної організації використання землі; збереження територіальної цілісності і незалежності держави; створення умов екологічної безпеки і підтримки екологічної рівноваги як регіонів, так, і країни в цілому; задоволення економічних, соціальних, культурних, територіальних, демографічних і інших суспільних потреб; підтримку балансу інтересів фізичних та юридичних осіб, територіальних громад, держави і суспільства в цілому.

Таблиця 1

**Характеристика екологічного стану землекористування в розрізі регіонів
України за 2015 рік**

Регіон	Коефіцієнт екологічної стабільності (К ек.ст.)*	Екологічна стабільність*	Розораність сільсько-господарських угідь	Смертність населення на 1000 чоловік
Запорізька	0,27	нестабільною	1,08	1,07
Кіровоградська	0,27	нестабільною	1,11	1,11
Дніпропетровська	0,28	нестабільною	1,08	1,11
Миколаївська	0,28	нестабільною	1,08	1,03
Донецька	0,29	нестабільною	1,03	1,07
Одеська	0,31	нестабільною	1,02	0,97
Вінницька	0,33	нестабільною	1,09	1,07
Полтавська	0,33	нестабільною	1,05	1,14
Тернопільська	0,34	стабільно не стійкою	1,04	0,96
Харківська	0,34	стабільно не стійкою	1,02	1,05
Херсонська	0,34	стабільно не стійкою	1,15	1,05
Хмельницька	0,35	стабільно не стійкою	1,02	1,06
Черкаська	0,36	стабільно не стійкою	1,12	1,09
АР Крим	0,41	стабільно не стійкою	0,90	0,93
Луганська	0,41	стабільно не стійкою	0,85	1,07
Сумська	0,42	стабільно не стійкою	0,92	1,14
Київська	0,43	стабільно не стійкою	1,04	1,10
Чернігівська	0,47	стабільно не стійкою	0,88	1,28
Чернівецька	0,51	середньо стабільна	0,90	0,87
Львівська	0,53	середньо стабільна	0,80	0,87
Житомирська	0,55	середньо стабільна	0,94	1,12
Волинська	0,57	середньо стабільна	0,82	0,89
Рівненська	0,60	середньо стабільна	0,90	0,85
Івано–Франківська	0,62	середньо стабільна	0,80	0,86
Закарпатська	0,71	стабільною	0,57	0,83
Україна	0,40	стабільно не стійкою	1,00	1,00

* менше 0,33 – територія є екологічно нестабільною; від 0,34 до 0,50 – відноситься до стабільно нестійкої; від 0,51 до 0,66 – переходить у межі середньої стабільності; якщо перевищує 0,67 – територія є екологічно стабільною.

Отже, стратегія земельної, економічної та екологічної політики і погляди на організацію землекористування країни в цілому та регіонів зокрема, мають бути кардинально переоцінені. Цього можна досягнути за рахунок вдосконалення фінансово-економічного механізму регулювання землекористуванням. Де фінансово-економічний механізм має бути одним із пріоритетних напрямків як економічної, так і екологічної політики держави і вимагає зміни пріоритетів в управлінні. Це обумовлює, появу нової парадигми управління, яка являє собою системну композицію інноваційних управлінських підходів, спрямованих на

підтримку балансу між суспільством і природою, де системний підхід та сучасні інформаційні технології дозволяють моделювати варіанти напрямків розвитку для вибору найбільш оптимального фінансово-економічного механізму регулювання землекористування.

Шпильова Ю.Б., к.е.н., с.н.с.
Державна Установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»

ОРГАНІЧНА СКЛАДОВА СПІЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Реформа Спільної аграрної політики (САП) 2013 р. на період 2014-2020 роки спрямована на посилення конкурентоспроможності сільського господарства; забезпечення сталого використання природних ресурсів і контроль за змінами клімату; досягнення збалансованого територіального розвитку сільської економіки та громади, включаючи створення нових і підтримку існуючих робочих місць. Ключовим «всеохоплюючим» став вислів «Державні гроші для суспільних благ». Суспільні блага пов'язані з сільським господарством, включають в себе надання екологічних і соціальних благ, таких як біорізноманіття сільськогосподарських угідь і добробуту тварин тощо. Визнання вкладу органічного землеробства в суспільні блага в рамках САП слід розглядати в контексті поточних виробничих і ринкових тенденцій органічного сектора в ЄС, насамперед через зміни споживчого попиту на виробництво продуктів харчування високої якості та обсягу роздрібних продажів.

У порівнянні з попередніми попереднім підтримки в рамках реформ САП, є деякі зміни для органічного землеробства. Зокрема, органічні ферми автоматично отримують компонент екологізації. Вони не повинні виконувати ніяких додаткових зобов'язань через їх значний внесок в загальний екологічні цілі.

В умовах Євроінтеграційного напрямку розвитку України зростаючим фактором підвищення конкурентоспроможності економіки є виробництво екологічно чистої (органічної) продукції. Виробництво органічної продукції офіційно визначено в Україні пріоритетом державної підтримки. У Стратегії розвитку сільського господарства України «3+5» підготовленій Міністерством аграрної політики та продовольства запропоновано такі напрями реформування, як стимулювання органічного виробництва, розширення ринків збуту сільськогосподарської продукції, розвиток сільських територій, зрошування земель та гарантування безпеки харчової продукції [6]. Зокрема, Міністерство й Держгеокадастр розробляють механізм стимулювання виробництва органічної продукції шляхом проведення спеціалізованих земельних аукціонів. Передбачається, що на них учасникам ринку будуть запропоновані земельні ділянки для виробництва органіки за пільговими орендними ставками. Пільги набуватимуть чинності лише з моменту фактичної реалізації інвестпроекту – початку процесу сертифікації, тобто підтверджених фіксованих намірів. У разі недотримання визначених аукціонних умов орендні ставки будуть повернуті до ринкового значення – середнього показника у відповідному районі [2].

Загальновідомо, що виробництво органічної продукції сприяє суспільному добробуту, особливо завдяки очікуваному поліпшенню здоров'я населення, створенню додаткових робочих місць, надходженню податкових зборів до державного бюджету. На жаль, з